

<https://helda.helsinki.fi>

Sini Mikkola, Rakkaat sisaret, riehaantuneet rouvat. Martin Lutherin naiset. Helsinki: Kirjapaja, 2019. [Kirja-arvostelu]

Timonen, Sari

Suomen kirkkohistoriallinen seura
2021

Timonen , S 2021 , Sini Mikkola, Rakkaat sisaret, riehaantuneet rouvat. Martin Lutherin naiset. Helsinki: Kirjapaja, 2019. [Kirja-arvostelu] . julkaisussa S Mikkola & O Lampinen-Enqvist (toim) , Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran Vuosikirja 2020 : Valta ja vastarinta . Suomen kirkkohistoriallisen seuran vuosikirja , Nro 110 , Suomen kirkkohistoriallinen seura , Helsinki , Sivut 152-153 .

<http://hdl.handle.net/10138/338789>

acceptedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

SINI MIKKOLA Rakkaat sisaret, riehaantuneet rouvat. Martin Lutherin naiset.
Helsinki: Kirjapaja, 2019. 315 s.

Luther ja naiset, siinäpä vasta kutkuttava aihepiiri, joka jää ajatteluttamaan vielä kirjan viimeisen sivun jälkeenkin. Kaiken sen, mitä tästä aihepiiristä on mahdollista viisisataa vuotta myöhemmin tietää, voi hahmottaa ainoastaan Martin Lutherin omista sekä asianosaisten kirjeistä, kirjoituksista ja kirjalliseen muotoon kootuista puheista. Niistä muodostuu osin hajanainen ja ristiriitainenkin kuva reformaattorin ajatuksista ja suhteista naisiin, joskin taitava historian tutkija osaa sijoittaa materiaalin osaksi myöhäiskeskiajan kontekstia ja arvioida sitä ajan aatevirtausten valossa. Millainen Lutherin sisäinen ajattelumaailma lopultakaan oli, jää lukijan tulkittavaksi.

Teologian tohtori, kirkkohistorian tutkija ja Itä-Suomen yliopiston lehtori Sini Mikkola avaa teoksessaan ”Rakkaat sisaret, riehaantuneet rouvat, Martin Lutherin naiset” ansiokkaasti väitöskirjansa ”In Our Body the Scripture Becomes Fulfilled”: Gendered Bodiliness and the Making of the Gender System in Martin Luther’s Anthropology (1520–1530) hedelmiä kansantajuudessa muodossa. Kirjan esittelytekstin perusteella lukija saattaa odottaa kavalkadia Lutherin elämän naisista: perheenjäsenistä, ystäväistä, tuttavista. Teos painottuu kuitenkin enemmän Lutherin käsitykseen naiseudesta, avioliitosta, seksuaalisuudesta, äitiydestä sekä naisen asemasta ja merkityksestä yhteiskunnallisena toimijana. Näitä aihepiirejä käsitellään niin reformaatiotutkimuksesta tuttujen naisten kuten Argula von Grumbachin ja Katharina Schütz Zellin kuin tuntemattomampienkin naisten kautta.

Kirja keskittyy ennen kaikkea Lutherin naisnäkökulmiin, jotka etenevät lähimpiiristä kaukaisempiin tuttavisiin. Lutherin ajattelua avioliitosta, puolisona olemisesta, äitiydestä ja vanhemmuudesta avataan oman lähimpiirin, puoliso Katharina von Boran ja Lutherien lasten ja heidän perhe-elämänsä kautta. Lutherin suhdetta aikansa naisten (uskonnollista) julkista toimintaa tarkastellaan edellä mainittujen von Grumbachin ja Schütz Zellin lisäksi luostarista karanneiden nunnien Florentina von Oberweimarin ja Ursula von Münsterbergin avulla. Erityisen mielenkiintoinen on kirjan osuus, joka valottaa Lutherin roolia rippi-isänä ja sielunhoitajana oman aikansa naisille. Reformaatiokirjoitusten, pöytäpuheiden ja oppineisuuden takaa paljastuu käytännön paimenvirkaa hoitava, monenlaisten elämänilmiöiden kanssa tutuksi tullut rinnalla kulkija ja opastaja. ”Sielunhoito kuului Lutherin ammattiin ja itseymmärykseen olennaisella tavalla... Luther oli ennen kaikkea pastori ja saarnaaja wittenbergiläiselle laumalleen”, Mikkola kirjoittaa. Sielunhoidolliset kirjeet antava pienen kurkistuksen tähän osaan Lutherin työtä, joka oletettavasti sisälsi vielä huiman määrän henkilökohtaisia tapaamisia ja keskusteluja. Kirjan päätösluku käsittelee naista synnin ja pahuuden ruumiillistumana – niin ikään tapausesimerkkien kautta.

Teoksen tutkimuslähteet keskittyvät pääasiassa Lutherin kirjeenvaihtoon naisten kanssa. Alkuperäiset, pääosin tekijän itsensä kääntämät tekstikappaleet antavat lukijalle mielenkiintoisen kurkistuksen ajan kirjeenvaihtoon. Se valottaa paitsi lähdeaineistoa, tuo myös esiin kirjeiden kirjoittajien oman äänen ja ajan kirjeiden kirjoittamisen tavan. Tässä ilmenee sekä teoksen vahvuus, että heikkous. Tiettyä henkilöä tai aihepiiriä etsittäessä kirja tarjoaa joka kohdassa kattavan ja yksityiskohtaisen analyysin aiheesta. Luettaessa kirjaa kannesta kanteen episodimaisuus ja tiettyjen asioiden, kuten keskiaikaisen kirjeen kirjoittamisen konventioiden tai ihmisen luomisjärjestyksen pohdinnan toistaminen, tekevät teoksesta ajoittain raskaan.

Mikään tyhjentävä selonteko Martin Lutherin yhteydenpidosta naisiin teos ei siis ole, vaan se keskittyy tutkimusrajauksen mukaisesti niihin yhteyksiin, jotka liittyvät tavalla tai toisella naiseuden tematiikkaan. Sinänsä mielenkiintoista olisi ollut laajentaa tutkimusta myös niihin

yhteyksiin, joita Lutherilla oli vaikkapa ylimystön ja kuninkaallisten, kuten Navarran kuningatar Margareetan tai Unkarin kuningatar Marian kanssa.

Kirjan erityinen arvo ja suuri kiitoksen aihe on, että se jatkaa ansiokkaalla tavalla reformaatiokauden tutkimusta ”kieroon kasvaneen kylkiluun” osuudesta kirkkohistoriassa. Se tarjoaa niin jo aihepiiriin perehtyneelle tutkijalle kuin ensi kertaa asiaan sukeltavalle kattavan kuvan Lutherin ajattelusta ja yhteyksistä naisiin yksiin kansiin koottuna. Samoin se valottaa mielenkiintoisella tavalla kirjeiden tutkimusta alkuperäislähteinä ja saattaapa jopa innostaa uusiin tutkimusavauksiin tällä mielenkiintoisella tutkimusalueella. Aatehistoriallisesti ja teologisesti se tarjoaa lukijalle mielenkiintoisen peilin tämän päivän yhteiskunnan sukupuolirooleille, niistä irtautumiselle sekä avioliitto- ja sukupuolisuuskeskustelulle. Nyt murroksessa ja muutoksessa olevien sukupuolikäsitysten juuret näyttävät tämän teoksen mukaan ulottuvan vahvasti myöhäiskeskiaikaan ja valistukseen. Lukijana voi sekä virkistyä että kauhistua huomattaessaan tämän.

Sari Timonen teol. maist.

Oulu

sari.j.timonen@helsinki.fi